

OPINIE

HOE DE EURO VOOR ONS (VIA DUITSLAND) EEN MARS NAAR DE BODEM WERD

Circus der verarming

25 JUNI 2015 | Aditya Chakraborty

Van de beloften bij de start van de euro blijft niet veel meer over, schrijft **Aditya Chakraborty**. De democratie is meer ondermijnd dan verdiept, Europa als culturele eenheid is niet meer dan een wensdroom, en vooral: van de beloofde verhoogde levensstandaard is niets in huis gekomen. Integendeel, dit was de revolutie van Thatcher op continentale schaal.

Duitse arbeiders hebben de voorbije veertien jaar amper hun loon zien stijgen. Uwe Zucchi/afp

Wie? Journalist, senior writer bij The Guardian over economie.

Wat? De teloorgang van de Duitse vakbonden en de outsourcing naar Oost-Europa

hebben tot lagere lonen in Duitsland en uiteindelijk de ondergang van heel Europa geleid.

De disputen over het Griekse fiasco krijgen steeds meer de allure van een zedenstuk. *Het Stoute Griekenland tegen het Nobele Europa* zou het kunnen heten. In grote lijnen gaat het zo. Die lastige Grieken hebben eigenlijk nooit écht tot de euro behoord en zodra ze binnen waren, maakten ze er een ongelooflijk zootje van. Nu is het aan Europa om orde op zaken te stellen.

Dat dit de essentie van het verhaal is, daarover zijn alle Wijze Lieden het eens. Vervolgens zegt het rechterkamp dat het balorige Griekenland het Europese voorstel moet aanvaarden of dat het anders maar moet ophoepelen. Het iets meer linksige kamp draait zich eerst in honderdduizend bochten om dan Europa schoorvoetend aan te manen tot wat meer mededogen met het zuidelijke kneusje. Elk hebben ze een andere oplossing voor ogen, maar over de kern van het probleem zijn de Wijze Lieden het eens: niet Brussel treft blaam, maar Athene. Die moeilijke Grieken toch!

Het is dit soort mentaliteit die je door de woorden van IMF-topvrouw Christine Lagarde heen hoort sijpelen wanneer ze de Syriza-regering kleineert dat ze niet 'volwassen' genoeg is. Het is dit soort mentaliteit waardoor de Duitse pers meent te mogen schrijven dat de Griekse minister van Financiën, Yanis Varoufakis, iemand is die 'psychiatrische hulp' nodig heeft.

Symptoom Athene

Er is echter één probleem met dit verhaal: zoals de meeste zedenstukken overleeft het de toetsing met de harde realiteit niet. Athene is namelijk niet meer en niet minder dan het zwaarste symptoom van een veel grotere ziekte van het europroject. Van de Ruhrvallei tot Rome, voor de Europeaan in de straat werkt de eenheidsmunt niet.

Begrijp me niet verkeerd. Ik sluit de ogen niet voor de diepewortelde corruptie en belastingontduiking in Griekenland. Trouwens, Syriza doet dat evenmin. Het is aan de macht gekomen met een verkiezingsprogramma dat net dat soort kwalen aan de kaak stelde. En ik ben ook niet zinnens om mee te huilen met het anti-Europa-discours van een kletsmeier als Nigel Farage. Mijn bezwaar is eigenlijk heel simpel. Het europroject lost niet alleen de beloften van de initiatiefnemers niet in, het doet ook nog eens precies het tegenovergestelde: het holt de levensstandaard uit van de gewone Europeanen. En zoals we zullen zien, geldt dat ook voor de inwoners van de grootste economie van het continent, Duitsland.

Laten we om te beginnen terugkeren naar de prachtige beloften ten tijde van de start

van de euro. Laten we opnieuw kijken naar de korrelige beelden van Helmut Schmidt en Valéry Giscard d'Estaing, toen ze de fundamenten legden voor die grote eenheidsmaker van Europa. En vooral, laten we terugdenken aan wat de voorstanders met het onwankelbare geloof zegden. Neem Oskar Lafontaine, Duits minister van Financiën, aan de vooravond van de lancering van de euro. Hij had het over 'de visie van een verenigd Europa, dat er zal komen door een geleidelijke convergentie van de levensstandaard, een verdieping van de democratie en de bloei van een echte Europese cultuur'.

We kunnen nog wel duizend andere coupletten met soortgelijke euro-poëzie citeren, maar dat ene vers van Lafontaine toont aan hoe diep het project van de eenheidsmunt is gevallen.

In plaats van de levensstandaard in Europa te verhogen, heeft de monetaire unie hem alleen doen dalen. In plaats van de democratie te verdiepen, heeft ze haar alleen ondermijnd. En wat die 'echte Europese cultuur' betreft: als Duitse journalisten Griekse ministers een 'psychose' toeschrijven, dan is die mythische agora van naties nog mijlenver weg.

De Duitse stagnatie

Van deze drie aanklachten is de eerste de belangrijkste, want ze maakt het best duidelijk hoe de hele Unie wordt ondermijnd. Hoe het de levensstandaard van de gewone Europeanen is vergaan, staat te lezen in een voortreffelijk rapport van Heiner Flassbeck, voormalig hoofdeconoom bij de VN-conferentie voor Handel en Ontwikkeling, en Costas Lapavitsas, hoogleraar economie aan de Soas University of London en kersvers parlements lid voor Syriza.

In *Tegen de Trojka* publiceren de Duitser en de Griek een grafiek die het idee dat de euro de levensstandaard heeft doen stijgen, compleet onderuithaalt. Ze kijken daarbij in hoofdzaak naar de loonkosten per eenheid product. Hoeveel moet je personeel betalen voor de productie van een eenheid toegevoegde waarde, een apparaatje of een stukje software bijvoorbeeld. Ze brengen daarnaast de arbeidskosten in de hele eurozone van 1999 tot 2013 in kaart. Zo stellen ze onder meer vast dat de Duitse arbeiders in de afgelopen veertien jaar nauwelijks een loonstijging hebben gekend. Gedurende het korte leven van de euro waren werkende Duitsers minder goed af dan Fransen, Oostenrijkers, Italianen en vele anderen in Zuid-Europa.

U leest het goed, we hebben het hier over hetzelfde Duitsland, de machtigste economie van het continent. Zelfs David Cameron is er jaloers op. Toch werden de werkende mensen die het land welvarend maken er nauwelijks voor beloond. En dit

zou dan als model voor de rest van een continent moeten doorgaan?

Misschien hebt u een beeld van *Deutschland* als een natie van hoogopgeleide, dik betaalde werknemers in glimmende fabrieken. Dat soort werknemers en hun vakbonden vind je er nog steeds, maar hun aantal gaat snel achteruit. Volgens de toonaangevende expert in ongelijkheid Gerhard Bosch komen er vooral 'McJobs' in de plaats. De slecht betaalde banen zijn erg toegenomen en Bosch schat dat ze bijna op het niveau van de VS zitten.

Steek de schuld daarvan niet op de euro, maar op de langzame teloorgang van de Duitse vakbonden en op de groeiende outsourcing naar het goedkopere Oost-Europa. Maar wat je de eenheidsmunt wel mag aanwrijven is dat de Duitse lage lonen de ondergang van een heel continent hebben bewerkstelligd.

De terugslag

Werknemers in Frankrijk, Italië, Spanje en de rest van de eurozone ondervinden nu de terugslag van de massale loonstop in het reusachtige land in het centrum. Flassbeck en Lapavitsas noemen dit Duitse beleid 'maak van je buur een schooier', maar pas nadat je ook eerst 'je eigen volk tot schooiers hebt gemaakt'.

In de vorige eeuw hadden de andere landen van de eurozone door devaluatie van hun nationale munt competitiever kunnen worden, wat het Verenigd Koninkrijk na de bankencrisis heeft gedaan. Maar nu zitten ze allemaal in dezelfde club en de enige oplossing na de crash is geweest om werknemers minder te betalen.

Dat is waar de Europese Commissie, de Europese Centrale Bank en het IMF nadrukkelijk op aandringen: Griekenland moet meer mensen ontslaan, minder betalen aan hen die overblijven en stevig hakken in de pensioenen. Maar het gaat hier niet alleen over Griekenland. Na bijna elke top in Brussel en Straatsburg komen de Wijze Liederen met hetzelfde communiqué over 'hervorming' van de arbeidsmarkt en de sociale uitkeringen in heel Europa. Het is een onverholven oproep om de levensstandaard van de gewone mensen aan te tasten.

Het nobele Europese project is verworpen tot een grimmige mars naar de bodem. Het gaat niet over de democratie verdiepen, maar over de markten verbreden en die twee gaan steeds minder samen. Angela Merkel deinst er niet voor terug om zich te mengen in de democratische keuken van andere Europese landen. Zo waarschuwde ze de Grieken subtiel om maar niet voor Syriza te stemmen en dwong ze de Spaanse socialistische premier Zapatero om de begrotingsbeloften waarmee hij de verkiezingen had gewonnen in te slikken.

Met het diplomatieke pak rammel van Syriza wil Europa de Spaanse kiezers een voorbeeld stellen voor het geval die in de verleiding mochten komen om hun zusterbeweging Podemos te steunen. Ga te ver naar links, luidt de boodschap, en er staat je hetzelfde te wachten.

Wat ook de idealen van de eurozone mogen geweest zijn, ze sporen totaal niet met de grimmige realiteit in 2015. Dit is de revolutie van Margaret Thatcher, of van Ronald Reagan, maar dan op continentale schaal. En net als toen gaat ze gepaard met het idee dat er *Geen Alternatief Is*, noch voor hoe je een economie aanstuurt, noch voor gelijk wat voor soort regering de kiezers willen.

Dat dit hele circus wordt opgevoerd door nette Wijze Liederen die vaak beweren dat ze sociaaldemocraten zijn, maakt het euro-project niet sympathieker en gemoedelijker. Het krijgt er alleen een wrange bijmaak van hypocrisie door.

The Guardian

Aditya Chakraborty

Met het diplomatieke pak rammel van Syriza wil Europa de Spaanse kiezers een voorbeeld stellen